

Жебровська К. А.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного
та європейського права Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ПРАВО НА ОСВІТУ У СИСТЕМІ ПРАВ МІГРАНТІВ

Міжнародна міграція – динамічне явище, кількісні показники якого постійно збільшуються. За даними, які містяться у доповіді Департаменту з економічних і соціальних питань ООН за 2017 рік, нині у світі 258 мільйонів людей проживають за межами країни свого народження, тобто приблизно кожен 28 мешканець планети є мігрантом чи біженцем. Це явище не може залишатися поза увагою міжнародної спільноти та національних держав, які є чи приймаючою стороною, та тих, з яких мігрує найбільше людей. З цією метою створено Групу з проблем глобальної міграції, яка між установчим органом, до складу якого входять очільники Міжнародної організації праці, Міжнародної організації з міграції, Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Конференції ООН з питання про торгівлю і розвитку, Програми розвитку ООН, Департаменту з економічних і соціальних питань ООН, Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культур (ЮНЕСКО), Фонду ООН в області народонаселення, Верховного комісара ООН у справах біженців, Дитячого фонду ООН, Інституту ООН з навчання та досліджень, Управління ООН з наркотиків і злочинності, Світового банку та Регіональних комісій ООН.

Основна кількість мігрантів та біженців походять з економічно неблагополучних країн, на території яких відбуваються воєнні дії: Сирії, Афганістану, Іраку, Пакистану, Косово, Еритреї, Марокко та України. Найбільший удар унаслідок нелегальної міграції отримали Німеччина, Угорщина, Швеція, Італія, Франція, Греція. В країни ЄС прибувають мігранти без професій і відповідної кваліфікації, з менталітетом, який значно відрізняється від європейського. Більше того, переважна кількість мігрантів із країн Азії та Північної Африки вимагають допомоги та ворожо

ставляться до країн ЄС, оскільки вважають, що саме втручання країн Європи та США у внутрішні справи їхніх держав призвело до руйнування, громадянських війн та суттєвого погіршення рівня життя населення.

Права мігрантів та біженців захищені міжнародним правом незалежно від того, як та з яких причин вони прибувають у країну. Вони мають ті ж самі права, що й усі інші, а також спеціальні засоби захисту, серед яких:

- Загальна декларація прав людини (ст. 14), де йдеться про те, що кожен має право отримувати притулок від переслідування в інших країнах;

- Конвенція ООН про статус біженців 1951 р. (і Протокол до неї 1967 р.), яка захищає біженців від повернення до країни, де їм загрожує переслідування;

- Конвенція ООН про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей 1990 р.;

- регіональні документи, серед яких: Картахенська декларація 1984 р., Конвенція з конкретних аспектів проблем біженців в Африці 1969 р. Найрозвиненішою є європейська система захисту прав мігрантів та біженців, наприклад, Дублінська конвенція 1990 р. та дублінський регламент № 604 2013 р., відповідно до якої визначено близько 20 різних категорій громадян третіх країн, для кожної з яких передбачені різні права, що варіюються в залежності від зв'язків цих осіб з державами-членами ЄС або що виникають з їх потреби в тій або іншій формі захисту [1].

До основних прав мігрантів належать: право на життя, свободу та особисту недоторканність, право на свободу від довільного арешту або затримання і право шукати притулку від переслідувань і користуватися цим притулком; право на свободу від дискримінації за ознакою раси, статі, мови, релігії, національного або соціального походження, або іншого становища; право на захист від насильства і експлуатації, на свободу від рабства і примусової праці, а також на свободу від катувань та жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження

чи покаранню; право на справедливий судовий розгляд і правову допомогу; право на захист економічних, соціальних і культурних прав, включаючи право на здоров'я, задовільний рівень життя, соціальне забезпечення, нормальні житлові умови, освіта, а також на справедливі і сприятливі умови праці; інші права людини, гарантовані міжнародними документами в області прав людини, учасником яких є держава, і міжнародним звичаєвим правом» [2, с. 39].

Женевська конвенція про біженців гарантує право на початкову освіту (стаття 22.1) на рівних підставах із громадянами держави, а також право на доступ до середньої та вищої освіти (стаття 22.2), які прирівнюються до рівня захисту, що надається негромадянам. Загально визнано, що держави зобов'язані надавати безоплатну й обов'язкову початкову освіту. Це зобов'язання невідкладного характеру дії, як і зобов'язання «поважати свободу батьків і у відповідних випадках законних опікунів обирати для своїх дітей не тільки засновані державною владою школи, а й інші школи, що відповідають тому мінімуму вимог для освіти, який може бути встановлений або затверджений державою, і забезпечувати релігійне і моральне виховання своїх дітей відповідно до своїх власних переконань».

У статті ст. 28 (1) Конвенції ООН про права дитини встановлено, що держави зобов'язані забезпечити безоплатну й обов'язкову початкову освіту в державних установах для всіх дітей. Згідно з Конвенцією ЮНЕСКО про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти держави-учасниці зобов'язуються «надати вати іноземним громадянам, які проживають на їх території, такий самий доступ до освіти, який вона надає своїм громадянам» (ст. 3).

Держави не можуть відмовляти або обмежувати доступ дитини до державних дошкільних освітніх установ або шкіл на підставі нерегульованого стану батьків або дитини. Держави несуть певні зобов'язання щодо забезпечення того, щоб міграційний статус дитини чи її батьків не перешкоджає здобуттю дитиною освіти 2013 р. [3].

Регіональний рівень гарантування та реалізації прав мігрантів і біженців на освіту закріплено у таких нормативно-правових актах, як Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., Європейська соціальна хартія (ст. 17), Американська конвенція про права людини (ст. 13.3) та Додатковому протоколі до неї щодо економічних, соціальних і культурних прав, Африканська хартія прав людини і народів, Арабська хартія прав людини та ін.

Відповідно до практики Європейського суду з прав людини, Європейський суд вважає право на освіту (ст. 2 Протоколу № 1 до Конвенції) однією з «основних цінностей демократичних суспільств, які входять до складу Ради Європи». Ніхто не може бути позбавлений права на освіту, і воно не повинно тлумачитися обмежувально. Суд визнав, що позбавлення дітей доступу до освіти у зв'язку з відсутністю у їх батьків реєстрації в якості регулярних мігрантів, є порушенням права на освіту. Право доступу до освіти застосовується до початкової та середньої. Суд виробив рішення, згідно з яким при оцінці пропорційності дискримінації за ознакою «національності» або «імміграційного статусу» в галузі освіти необхідно застосовувати більш суворі критерії, ніж щодо користування іншими соціальними благами освіти (справа «Popomayovі проти Болгарії»).

Таким чином, у міжнародному співробітництві особлива увага зосереджується на проблемі захисту прав мігрантів та біженців. Згідно з міжнародним правом, мігранти мають права в силу своєї людяності. Ці права закріплені у міжнародних документах з прав людини, що мають загальне застосування і тому застосовуються до мігрантів та біженців. Існує також низка міжнародних документів спеціального характеру, спрямованих на захист саме цих категорій населення. Право мігрантів та біженців на освіту визнається як економічне, соціальне і культурне право, а також захищається правовими актами у сфері громадянських та політичних прав.

Література:

1. Справочник по европейскому законодательству об убежище, границах и иммиграции / Агентство Европейского Союза по основным правам, Совет Европы, Европейский суд по правам человека. 2014. 330 с. URL: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/handbook-law-asylum-migration_ru.pdf (дата звернення: 01.03.2019).
2. Миграция и международное право в области прав человека. Практическое руководство / Международная комиссия юристов ; подготовлено подготовлено Массимо Фриго. 2014. 420 с. URL: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/10/Universal-PG-6-Migration-Publications-Practitioners-Guides-Series-2016-RUS.pdf>(дата звернення: 01.03.2019).
3. Комитет по правам человека. Замечание общего порядка № 2, принятое 28 августа 2013 г. / Организация Объединенных Наций. URL: <https://www.ohchr.org/ru/hrbodies/ccpr/pages/ccprindex.aspx>(дата звернення: 01.03.2019)

Пасечник О. В.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ

Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я 1946 р. визнає право на найвищий досяжний рівень здоров'я є одним з основних прав кожної людини. Гарантування права на найвищий досяжний рівень здоров'я створює зобов'язання від держави забезпечити доступ до своєчасної, прийнятної, доступної за вартістю медичної допомоги належної якості.

Відповідно до Принципів захисту психічно хворих осіб і покращення психіатричної допомоги від 17 грудня 1991 р., які були прийняті ООН, пацієнт – це особа, що отримує психіатричну допомогу, включаючи осіб, госпіталізованих до психіатричного закладу.

Найбільше деталізовані права пацієнтів на регіональному рівні, а саме в документах підготовлених Європейським регіо-